

CARTEA DE TEATRU

Lucian Drimba:

„Iosif Vulcan“

Nu exagerăm cu nimic recenzind, în spațiul unei rubrici cu titlul atît de precis, monografia închinată marelui transilvan. Un fapt cu totul particular tribunilor cărturari de peste munți este vastitatea acțiunii culturale într-o circumscrisie istorică ale cărei comandamente au educat la școala lor aspră generațiile renașterii noastre cu obîrșia în curentul latinist. Și de fiecare dată cînd viața, activitatea și opera unui corifeu cultural al provinciei transcarpatice se constituie în monografie, numeroase discipline își revendică acestea de a fi ocupat un loc central în strădanțiile de propășire spirituală ale aceluia. La fel și teatrul. Transformat în armă politică, în factor conservator de limbă și civilizație, teatrul ardelenilor a fost expresia vie a luptei lor pentru drepturi naționale și cu greu istoricul teatral disociază esteticul de cultural și politic în această parte de țară.

Iată cazul lui Iosif Vulcan, potrivit documentației lui Lucian Drimba, asemănător pînă la suprapunere cu cel al lui Barițiu, Aug. Treboniu Laurian sau Cipariu. Poligrafi, poligloși, publiciști, animatori, rînd pe rînd academicieni în Principatele Unite, pentru o reală unire culturală, ei sînt în egală măsură oameni de teatru, în sens specializat, cu lecturi profunde și acțiuni novatoare. Iosif Vulcan, părintele prestigioasei gazete „Familia“, deschisă tuturor iubitorilor de condei într-o dulce armonie, e un exemplu tipic de moralist cultural, ce adaugă teatrul unei campanii vaste de salubritate civică. Încredințat că la „temelia artei teatrale este adevărul“, Vulcan, în special în studiile „Să fondăm un teatru național“ (1869) și „De ce voim s-avem un teatru național“ (1870), își dezvoltă pledoaria în sensul instituționalizării fenomenului, după biserică și școală, pentru educația tuturor păturilor sociale potrivit specificului de viață. Foiese, printre ideile ale-sului om, convingeri dragi pașoptiștilor din toate provinciile; încă o dovadă a unității lor de spirit. Cultivarea limbii, dramaturgie inspirată din viața poporului, tipuri și

caractere în care spectatorul să recunoască vicile retrograzilor, cîntarea trecutului de glorie etc. sînt tot atitea campanii prin presă, prin societăți teatrale, prin propria producție scenică.

Autorul monografiei rezumă considerabil, în capitolele de activitate teatrală, lăsînd totuși limpezi concluziile. Dar cît de necesară ar fi fost o largă tratare despre, bunăoară, impunătoarea „Societate pentru crearea unui fond de teatru român în Ardeal“, fondată în 1870 din rîvna lui Vulcan, devenit secretar, vicepreședinte din 1882 pînă în 1895 și, în fine, președinte pînă în 1907! Se schițează, destul de palid, atmosfera pregătitoare întemeierii; timpul turneelor lui Fany Tardini (1884, 1885), lui Pascaly (1868), lui Millo (1870) e și el expedit, deși există suficient material de arhivă. Cea mai mare mișcare pentru teatru permanent în Ardeal, mișcare concretizată prin încurajarea diletanților, a corurilor de țărani, a culegătorilor de folclor, a dramaturgilor merita un capitol substanțial, mai ales că, pentru o bună perioadă, societatea a tipărit un anuar. Nu se evidențiază îndeajuns rolul lui Vulcan, deși fără el ne-am închipui cu greu fiiuțind asociația, știut fiind serviciul imens adus, prin „Familia“, tuturor inițiativelor, revista fiind dintre cele mai populare în toate trei provinciile. Dar strădanțiile, privitye mai adînc, în calitate de secretar, vicepreședinte, și președinte?

În secțiunea rezervată dramaturgiei, Lucian Drimba s-a achitat de ingrata misiune a discutării unei producții nule artisticește dar importantă altfel, ca stimulent și justificare. Cele 25 de piese sînt în majoritate tributare manierei Alecsandri, plus tenta moralizatoare — variantă dialogată a culturalului. Surprind pe alocuri aluzii tăioase la indiferența unui anumit public față de înaintarea noastră culturală. Exact, Lucian Drimba arată misiunea acestor piese de a umple repertoriul diletanților, pionieratul lor, și de aici atenția noastră.

Lacunară pe alocuri, nu datorită vitregiilor de documentație, incitantă alteori prin unghiul proaspăt al privirii, monografia lui Lucian Drimba restituie totuși esențial o personalitate cu metafora numelui deplin justificată.

Ionuț Niculescu